

Збірник наукових праць викладачів та молодих науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка: Матеріали наукової конференції викладачів та молодих науковців Житомирського державного університету імені Івана Франка з нагоди Днів науки та 30-річчя діяльності аспірантури // за заг. ред. Галини Киричук, Тетяни Боцян, Інеси Новицької. Вип. 1. Житомир: ЖДУ імені Івана Франка. 2022

Ольга Желтова,

асистент кафедри загальної, вікової та педагогічної психології,

flavaluno@gmail.com

Юлія Пилипчук,

здобувачка 3 курсу першого бакалаврського рівня вищої освіти

соціально-психологічного факультету

(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

Психолого-педагогічна діагностика школярів з порушенням мовленнєвого розвитку

Сьогодні час діти з порушеннями мовлення становлять найчисленнішу групу серед інших порушень. Порушення мовлення у дітей молодшого шкільного віку, супроводжуються тим, що коли дитина приходить до першого класу не завжди має добре розвинений артикуляційний апарат та малий словниковий запас. Часто зустрічається таке, що дитина не готова до вимог, які передбачає шкільне навчання. І це ж звичайно породжує проблему її подальшого розвитку, що негативно впливає на навчання та виховання.

Під порушенням мовлення ми розуміємо мовну патологію, при якій відзначається стійке відставання всіх компонентів мовної системи: фонетики, лексики, граматики (Р. Є. Левіна, Т. Б. Філічева [1; 3]).

Проблема діагностики мовленнєвих порушень учнів початкових класів є однією з пріоритетних тем сучасних досліджень.

Зокрема, діти із ПМ із аутизмом, знаходження серед різних аспектів відхилення в психічному розвитку головних адресатів корекційних впливів;

необхідний пошук адекватних форм ранньої психологічної допомоги і вироблення критеріїв оцінки її ефективності [4, с. 166].

У ході проведення дослідження мовленнєвих порушень учнів початкових класів було визначено результати спостережень за поведінкою дітей молодшого шкільного віку та опитування педагогів і батьків. Вкажемо ці дані відповідно до кожної діагностичної шкали, за допомогою якої проводилося дослідження.

За ствердженням Д. Шульженко, діагностика мовлення аутичних дітей із ПМ – надзвичайно складна процесуальна дія, спрямована на визначення не тільки ознак аутистичного спектра розладів. Надзвичайно важливим компонентом цього процесу є формування базових афективних і регуляторних механізмів взаємодії між дитиною і кожним із фахівців, який з нею працює [3, с. 66].

За рейтинговою шкалою дитячого аутизму «Childhood Autism Rating Scale – CARS», застосованою для опитування вчителів та батьків було отримано наступні результати щодо загальної картини прояву аутизму серед досліджуваних дітей (табл. 1):

Таблиця 1.

**Характеристики прояву порушень мовлення у дітей із аутизмом
(за даними рейтингової шкали CARS)**

	Відсутність	Легкий ступінь	Середній ступінь	Сильний ступінь
I. Ставлення до людей	40%	30%	30%	0%
II Імітація	70%	10%	20%	0%
III. Емоційна відповідь	60%	20%	20%	0%
IV. Володіння тілом	50%	30%	20%	0%
V. Використання предметів	60%	20%	20%	0%
VI. Адаптація до змін	40%	20%	30%	10%
VII. Використання зору	70%	10%	20%	0%
VIII. Використання слуху	50%	20%	30%	0%

IX. Відповідь і використання нюху, дотику й смаку	60%	20%	20%	0%
X. Нервозність і страхи	40%	20%	20%	20%
XI. Вербальна комунікація	60%	10%	20%	10%
XII. Невербальна комунікація	50%	20%	20%	10%
XIII. Рівень активності	70%	10%	10%	10%
XIV. Рівень і погодженість інтелектуальної відповіді	70%	10%	20%	0%
XV. Загальне враження	60%	20%	20%	0%

За даними табл. 1 помітно, що серед дітей молодшого шкільного віку найбільша частина (від 60% до 70%) не мають проявів аутизму. Але також помітна частина дітей мають легкий та середній ступінь прояву аутизму (від 20% до 30% відповідно).

За окремими показниками спостерігаються сильні прояви порушень дітей у таких сферах, як «нервозність і страхи» (20%), «адаптація до змін», «вербальна комунікація», «невербальна комунікація», «рівень активності» (по 10% дітей).

Підрахувавши загальний показник балів щодо рівня прояву аутизму серед дітей за шкалою «Childhood Autism Rating Scale – CARS», отримано такі результати (рис. 1.):

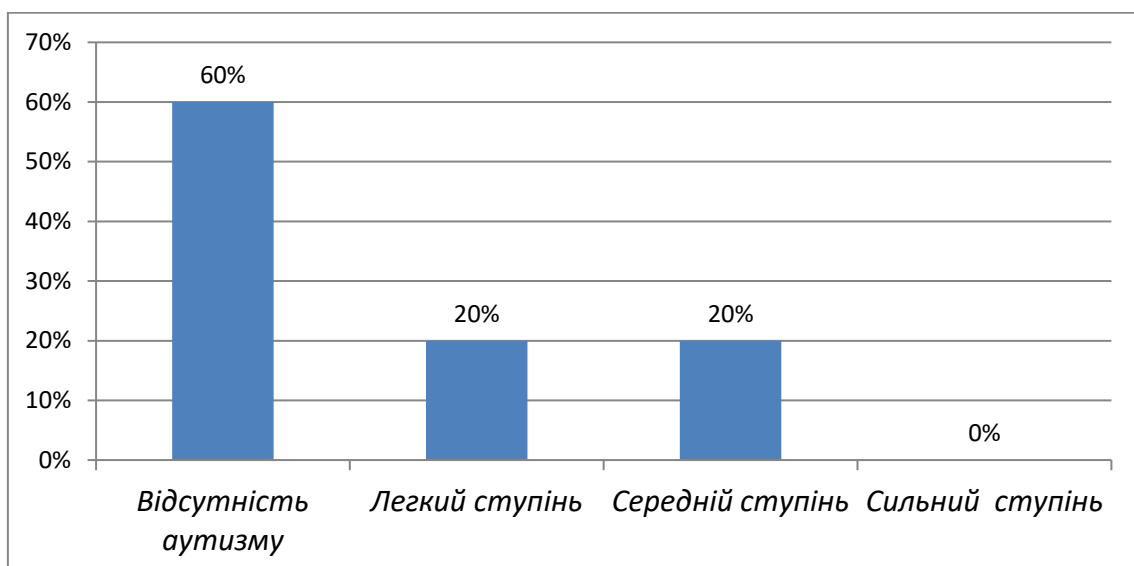

Рис. 1. Характеристики прояву аутизму в молодших школярів
(за даними рейтингової шкали CARS)

За даними рис. 1. зрозуміло, що для молодших школярів характерне переважання дітей з відсутніми показниками аутизму (60%), але також є діти з легким (20%) та середнім рівнем прояву аутизму (20%).

Варто відзначити, що відсутність високого рівня прояву аутизму є найкращим результатом дослідження, однак наявність серед молодших школярів значної частини аутистичних дітей не є оптимальним показником їх розвитку.

Крім того, в ході емпіричного дослідження було здійснено розподіл відповідей опитуваних щодо прояву дитячого аутизму серед хлопчиків та дівчаток. За даними рейтингової шкали дитячого аутизму «Childhood Autism Rating Scale – CARS» було отримано наступні показники прояву аутизму серед молодших школярів (рис. 2.):

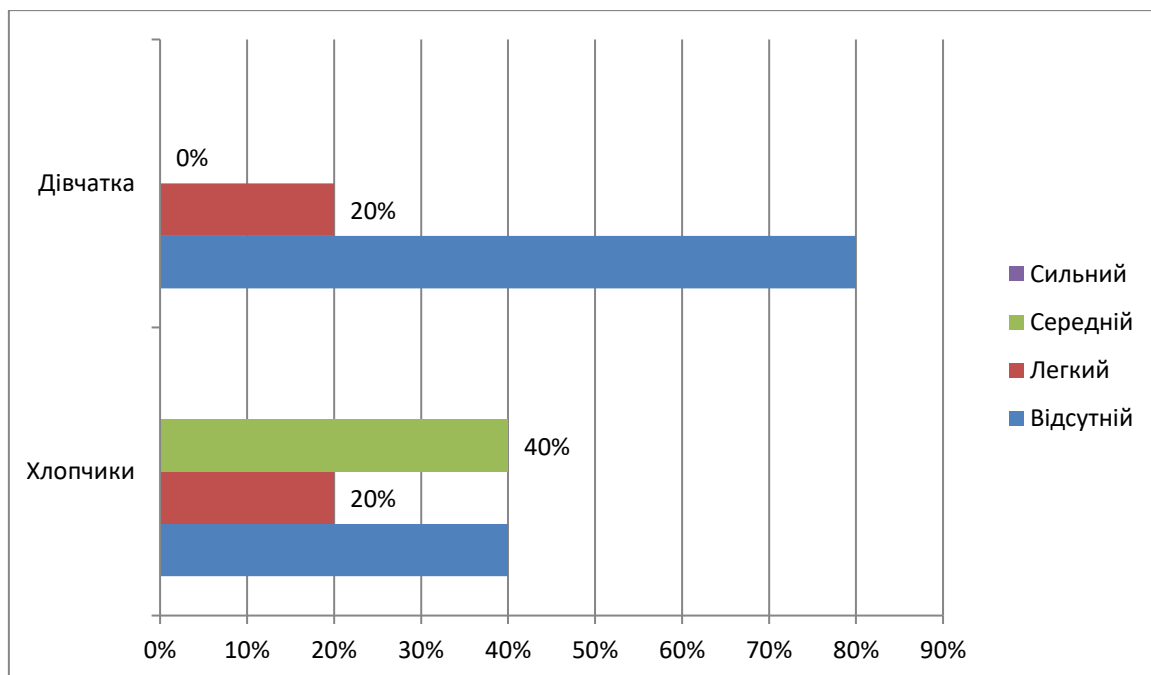

Рис. 2. Рівні прояву аутизму у хлопчиків та дівчаток молодшого шкільного віку (за даними рейтингової шкали CARS)

За даними рис. 2. помітно, що більшість хлопчиків характеризуються показниками середнього ступеню аутизму та мають середні показники розвитку

мовлення (40%), така ж група дітей не мають показників аутизму. Ще 20% володіють легким ступенем аутизму.

Ці результати співвідносяться із достатніми показниками мовленнєвого розвитку. Для дітей із КГ було властиве переважання низьких показників порушень мовлення (у 60%), ще по 20% мали середні результати мовленнєвого розвитку.

Отже, показники аутизму більше властиві для хлопчиків. Це стало засвідченням нашої гіпотези.

Отже учні потребують особливого ставлення, особливих підходів, прийомів навально-виховної роботи.

Найважливішою умовою в такому випадку є тісний зв'язок цілої команди фахівців закладу, який відвідує дитина, а такі спеціалісти, як практичний психолог, вчитель-логопед, вчитель-дефектолог мають взагалі стати ріднею у сім'ї, де живе дитина-аутик із порушенням мовлення.

Список використаних джерел та літератури

1. Левина Р.Е. Нарушения речи и письма у детей.: избр. тр. / ред. сост. Г.В. Чиркина, П.Б. Шошин. К., 2016. С. 24-25.
2. Севастьянов О.Ф. Майбутній діалог: Ж. Піаже і Л.С. Виготський про природу езопової мови. *Психологічний журнал*. 1989. Т. 10. № 1. С.118. С.6.
3. Тарасун В.В. Логодидактика: навчальний посібник для вищих навчальних закладів. К.: Видавництво Національного педагогічного університету імені М.П. Драгоманова, 2004. 348 с.
4. Філічева Т.Б., Чіркiна Г.В. Усунення загального недорозвинення мови у дітей дошкільного віку. К.: Айрис-Пресс, 2015. 133 с.